

Rapport om gennemførelsen af projektet

historiefyn.dk

Fyns Lokalhistoriske Portal
Portal til dansk kulturarv

April 2002

Indholdsfortegnelse

Sammenfatning	3
Erfaringer, konklusioner og anbefalinger.....	5
Indledning.....	8
Projektforløbet	9
Idé - og formulering	10
Implementering	12
Id-nummer	14
Felt	14
Indhold	14
Test.....	15
Brugerevaluering.....	16
Ophavsret.....	19
Gennemførelse	19
Erfaringer, konklusioner og anbefalinger.....	19
Gennemførelse	21
Emneindgange i Fyns Lokalhistoriske Portal.....	21
Institutionserfaringer fra deltagerne i Fynsportalprojektet.....	23
Institutionernes levering/klargøring af poster – herunder berigelser	23
Samarbejde mellem institutionerne.....	24
Markedsføring.....	25
Videre forløb og formidling	26
Erfaringer om at komme i gang – Middelfart Museum	26
Arkibas og arkivregistrering	27
DMI og museumsregistrering.....	27
Bilag 1	30
Konkordans over emneangivelser i Fyns Lokalhistoriske Portal	30
Bilag 2	32
Skematisk oversigt over projektets gennemførelse.....	32
Bilag 3	37
Faaborg Kulturhistoriske Museer	37
Bilag 4	38
Erfaringer fra Lokalhistorisk bibliotek.....	38
Bilag 5	39
Erfaringer fra Arkiverne i historiefyn-projektet	39

Sammenfatning

Projekt historiefyn.dk startede i foråret 2001 under arbejdstitlen *Fyns lokalhistoriske Portal*.

Projektet har to overordnede mål:

- At fremme forståelsen for den ”danske identitet” gennem tiderne hos den danske befolkning.
- At støtte udviklingen af det lokalhistoriske arbejde, så brugerne bedre og nemmere kan finde frem til, hvilke oplysninger findes, hvor meget er til at få fat i på, hvor oplysningerne findes, og i hvilken form de er tilgængelige.

I projektet deltog følgende syv institutioner:

- Faaborg Kulturhistoriske Museer
- Middelfart Museum
- Dalum-Hjallese Lokalhistoriske Arkiv
- Ringe Lokalarkiv
- Odense Stadsarkiv
- Odense Lokalhistoriske Bibliotek
- Statsbiblioteket

Projektforløbet

Idé - og formulering

I perioden marts-juni 2001 afholdtes en række interne møder mellem deltagerne i projektet samt to workshops med en bredere deltagerkreds med henblik på at konkretisere de overordnede målsætninger.

Ud over disse møder og workshops blev der i maj afholdt et fokusgruppeinterview med syv repræsentanter for målgruppen (”Den interesserede lægmand”).

Brugergruppen fungerede som testbrugere i en efterfølgende testfase.

Det blev besluttet at fokusere på formidlingen af såvel bibliografiske data som af ”historier” om *håndværk og industri*. Dette blev efterfølgende indsnævret til emnerne: Brød, øl, glas og jern med særligt fokus på dualiteterne: håndværk og industri, land og by og arbejdsliv og dagligt liv. Disse områder var godt dækket af de deltagende institutioner.

Der skulle udvikles en central database, hvortil data kunne downloades fra de deltagende institutioners systemer. Mapning mellem de modtagne posters formater skulle udvikles i det omfang, det ville blive nødvendigt og relevant af hensyn til servicen over for brugerne.

Sammenfattende mente brugerne, at en lokalhistorisk portal rettet mod den ”interesse-rede lægmand” bør indeholde

- et godt søgested, der er let at komme til at bruge, at
- søgemuligheden bør indeholde eller kombineres med en emneopdeling, samt at
- det er indhold, ikke links, der bør fokuseres på
- en præcis angivelse af, hvor det fundne befinder sig fysisk.

Implementering

I denne fase startede det konkrete arbejde med at indsamle og klargøre / berige materialet. Samtidigt startede opbygningen af en Web-baseret brugergrænseflade. Sideløbende indledtes udviklingen af en emneklassifikation, der kunne rumme institutionernes forskellige klassifikationssystemer og udviklingen af den underliggende databasestruktur.

Databasestruktur

Der valgtes en model, hvor dataformaterne bevarer mest muligt af deres oprindelige struktur, således at de referencer, der er mellem objekter i det oprindelige materiale, bevares og kan vises.

Udtræk

Den oprindelige strategi med hensyn til at udtrække data var at anvende de eksisterende udtræks- og konverteringsprogrammer, der findes til ARKIBAS og DMI. Det viste sig dog at være bedre selv at udvikle de rutiner, der skulle til. Arkiverne og museerne leverede dumps til fil af de relevante data, hvorfra data blev overført til databasen. Biblioteksdata blev trukket direkte ud af Odense Bibliotekers online-katalog via de pågældende posters URL og herfra overført til databasen.

Test

Grænsefladen blev løbende testet og evalueret af projektdeltagerne og andre i kredsen omkring projektet. Herudover har der været afholdt to møder, hvor projektdeltagerne i plenum har gennemgået grænsefladen og er kommet med input og forslag til ændringer i forhold til faglige problemstillinger, men også i forhold til design, navigation, layout osv.

Prototypen er løbende blevet testet internt i udviklingsgruppen. Herudover er prototypen også blevet testet af fem af de brugere, der deltog i den fokusgruppe, der var med i projektformuleringsfasen.

Tæt på testfasens afslutning afholdtes et erfaringsseminar med deltagerne i det parallelle projekt *Nordjyllands Kulturhistoriske Søgebase*, som på daværende tidspunkt netop var blevet færdig og var tilgængelig på Internettet.

Resultatet af disse testforløb var mange kommentarer og forslag. Generelt var der enighed om at prototypen levede op til de forventningerne. Til gengæld var der mange ændringsforslag, hvoraf de vigtigste drejede sig om visninger og forside.

Gennemførelse

Portalen blev åbnet for offentligheden den 22. marts 2001, knapt tre mdr. efter den oprindelige tidsplan.

Erfaringer, konklusioner og anbefalinger

Udvikling

Det er af afgørende betydning at inddrage brugerne fra starten og i løbet af projektet. Herved sikrer man sig ikke blot, at projektudviklingen altid er i tråd med brugernes krav og ønsker, men man får også uvurderlige pejlemærker ift. i hvilken retning den konkrete udvikling skal gå. Denne opfattelse er i pagt med moderne systemudvikling, hvor man benytter *rapid prototyping* og *x-programming*. Det vil sige, at systemer udvikles i en iterativ proces med brugerne. Til gengæld kan selve projektforløbet være vanskeligt at planlægge.

Udtræk

Den metode, som vi endte med at benytte, havde den afgørende fordel, at den var enkel, billig og frem for alt bestod i rutiner, som deltagerne i forvejen var fortrolig med. Dette er et vigtigt forhold, når man skal få data fra mange forskellige kilder, og hvor de tekniske forudsætninger og den tekniske kunnen på de enkelte institutioner varierer betragteligt.

Spørgsmålet er, om denne metode er skalerbar, dvs. om den også er anvendelig, når det gælder store datamængder.

Det er den måske ikke, men det er vor opfattelse, at på kort sigt er det den rigtige. Museerne og arkiverne har endnu ikke den infrastruktur, der skal til, for at mere automatiserede metoder er mere fordelagtige. Med den nuværende infrastruktur er det vor opfattelse, at en forholdsvis "lavteknologisk" løsning er at foretrække, såvel ud fra en teknisk som ud fra en organisatoriske synsvinkel. Tiden er endnu ikke moden til mere raffinerede løsninger.

Registreringerne

Forskellene mellem i institutionstypers registreringspraksis blev meget tydelige. Arkivernes og især museernes registreringer retter sig primært mod personalet. Registreringerne er i sig selv forholdsvis uforståelige for udenforstående. Projektet tydeliggjorde et behov for at gøre registreringerne mere brugervenlige ved overgangen til det nye medie og den nye målgruppe.

Museernes begreb og en ”sag” og arkivernes om en ”fond” indebærer, at de enkelte genstande eller dokumenter altid ses i en bestemt sammenhæng, for museernes vedkommende i den sammenhæng, hvori de kom ind i museet, og på arkivet i den samling, de indlemmes i. Genstandens eller dokumentets historie registreres og bringes i sammenhæng med andre genstande og dokumenter. Her kunne bibliotekerne, der jo registrerer dokumenterne enkeltvis, måske lære noget, nemlig at man i de tilfælde, hvor det er relevant, også registrerer sammenhængen mellem dokumenter. På Statsbiblioteket havde man allerede inden projektet gjort sig sådanne overvejelser og udviklet et format for ”arkivalisk registrering” af dokumenter, som efter traditionel registreringspraksis ville blive spredt, men som ved denne registreringsform ville kunne holdes samlet.

Emneindgang

Det er vor erfaring, at det var forholdsvis let at lave konkordansen mellem de forskellige emneregistreringssystemer.

Vi valgte at bevare strukturen i emneregistreringen, og vi tror, at det på sigt er den bedste løsning. Man kunne også have dannet en ”flad” ordliste på grundlag af notationernes betegnelser. Den løsning valgte man i den nordjyske projekt. Der er endnu for få brugererfaringer til, at man kan bedømme fordele og ulemper.

Sigtet er at inddrage flere emner. Efter vor opfattelse taler meget for at fortsætte med DK5 som grundlag for emneindgangen.

Oplevelse

Det var et mål for projektet at søge at formidle en oplevelse til brugeren. Det er ikke i tilstrækkelig grad blevet dokumenteret i testen, om det er lykkedes. Der har været positive reaktioner på ”historierne”, men vi har ikke kunnet registrere, om de fører til dybere søgninger i emnerne. Det må der følges op på. Til gengæld har der været markante og entydigt positive reaktioner på billederne.

Ophavsret

Med ændringen af ophavsretsloven i 2001 vedr. digital kopiering, har brugerne nu mulighed for at drage fuld nytte af materialet til privat, personlig brug.

Til brug i erhvervsmæssigt øjemed og i undervisning må der søges om tilladelse. Dette er et problem, eftersom rettighedsorganisationerne – til trods for at der er etableret lov-hjemmel i §§ 13 og 14 for aftalelicens til undervisnings- og erhvervsmæssig brug – endnu ikke har givet COPY-DAN tilladelse til at forhandle digitale rettigheder. Der er altså i praksis næppe nogen mulighed for, at skoler kan kopiere beskyttet materiale fra hjemmesiden til brug for undervisning.

Samarbejdet

Projektet har givet samarbejdet mellem de deltagende institutioner et løft og tømret dem sammen på en ny måde. Dette vil lette integrationen af nye deltagere i samarbejdet om den fynske lokalhistoriske portal.

Indledning

Projekt historiefyn.dk startede i foråret 2001 under arbejdstitlen *Fyns lokalhistoriske Portal*.

Af ansøgningen fremgår det bl.a., at projektet har to overordnede mål:

1. *At fremme forståelsen for den "danske identitet" gennem tiderne hos den danske befolkning. Dette kan bl.a. ske gennem bevarelsen, udviklingen, synliggørelsen og formidlingen af den del af den nationale kulturarv, der har rødder i de enkelte lokalområders historie og samfundsforhold.*
2. *At støtte udviklingen af det lokalhistoriske arbejde, så brugerne bedre og nemmere kan finde frem til*
 - *hvilke oplysninger findes,*
 - *hvor meget er til at få fat i på,*
 - *hvor oplysningerne findes*
 - *i hvilken form de er tilgængelige.*

Fokus for dette projekt er Web-baseret formidling af den danske kulturarv til den danske befolkning – og de tiltag, som er nødvendige på indholdssiden for at muliggøre disse tilbud.

Projektet vil gennem udvikling af en prototype, som geografisk vil dække Fyns Amt og emnemæssigt vil dække: "Industri og Håndværk" teste muligheder for denne form for formidling og vil gennem oplysning inddrage andre i landet, som arbejder med lignende problemstillinger. Emnet er valgt ud fra, at det godt vil illustrere samspillet mellem de tre organisationer, at der er god dækning af materialet, og at det vil illustrere samspillet mellem land og by.

Et andet mål med prototypen vil være at etablere en række cases for, hvordan institutioner introducerer og standardiserer online adgang til deres samlinger.

I projektet deltog følgende seks institutioner:

- Faaborg Kulturhistoriske Museer
- Middelfart Museum
- Dalum-Hjallese Lokalhistoriske Arkiv
- Ringe Lokalarkiv
- Odense Stadsarkiv
- Odense Lokalhistoriske Bibliotek
- Statsbiblioteket

Der blev etableret en styregruppe bestående af

- Lars Munkøe (LM), formand for Dansk Lokalbibliografisk Udvalg,
- Michel Steen-Hansen (MSH), formand for S sammenslutningen af Lokalarkiver,
- Eske Wohlfahrt (EW), repræsentant for Statens Museumsnævn, nu Kulturarvsstyrelsen og
- Lone Knakkegaard (LK), Statsbiblioteket.

I Styregruppemøderne deltog desuden fra projektet (når de havde mulighed for det):

- Jens Åge Petersen (JÅP), Odense Stadsarkiv,
- Jørgen Thomsen (JT), Odense Stadsarkiv
- Birte Christensen-Dalsgaard (BCD), Statsbiblioteket
- Michael Nielsen, (MN), Statsbiblioteket og
- Niels Christian Nielsen, der i efteråret 2001 blev afløst af Harald von Hielm-crone (HvH), Statsbiblioteket

Det var fra starten tanken, at institutionernes registreringer skulle beriges med yderligere beskrivelser og illustreres med billeder for at sikre, at materialet skulle fremstå mere brugervenligt. Også af denne grund var emneafgrænsningen nødvendig for at sikre, at arbejdsbyrden i forbindelse med berigelsen ikke skulle blive for omfattende.

Den primære målgruppe blev fra starten defineret som den ”interesserede lægmand”, forstået som en gruppe af personer med interesse for lokalhistorie eller med tilknytning til det lokalhistoriske miljø. Målgruppen er altså hverken fagfolk eller befolkningen som helhed. Det ansås dog for sandsynligt, at en bredere kreds vil have interesse i portalen pga. dens kulturhistoriske materiale. Derfor har det været en sekundær målsætning, at portalen appellerer til denne større gruppe – uden at slække på de krav, den primære målgruppe måtte have.

Rapporten er tilrettelagt således, at der først gives en beskrivelse af projektføreløbet. Dernæst beskrives en række særlige forhold: Emneindgange i Fyns Lokalhistoriske Portal, en sammenfattende beskrivelse af institutionserfaringer fra deltagerne og erfaringer med at komme i gang. Endelig er der bilag, der bl.a. også omfatter rapporter om konkrete erfaringer fra enkelte institutioner.

Projektføreløbet

I det følgende beskrives arbejdsprocessen som tre adskilte faser:

1. Idé - og formulering
2. Implementering
3. Test

Denne skelnen er til en vis grad analytisk, men er valgt for at kunne beskrive processen på en meningsfuld måde; i praksis flyder grænserne mellem faserne, som ofte er overlappende. Processen har været iterativ, idet visse funktioner er blevet formuleret, implementeret, testet og herefter reformuleret, implementeret, testet igen etc.

Idé - og formulering

I perioden marts-juni 2001 afholdtes en række interne møder mellem deltagerne i projektet, samt to workshops med en bredere deltagerkreds med henblik på at konkretisere de overordnede målsætninger. Den første workshop (26. april) blev afholdt dels for at orientere andre ABM-institutioner på Fyn om projektet, og dels for at projektpartnere og gæster kunne diskutere det faglige indhold, samt portalens perspektiver, muligheder og faldgruber. Den anden workshop (12. juni), der havde deltagelse af repræsentanter for det parallelle projekt *Nordjyllands Kulturhistoriske Søgebase* og andre berørte, havde til formål at fastlægge de principper, hvorpå samordningen og berigelsen af registreringerne til den fælles base skulle hvile.

Ud over disse møder og workshops blev der i maj afholdt et fokusgruppeinterview med syv repræsentanter for målgruppen ("Den interesserede lægmand"). Formålet var få konkrete inputs til, hvordan brugergrænsefladen skulle udformes for at tilfredsstille en ikke-professionel bruger, samt at få kortlagt brugernes forventninger, idéer og perspektiver til en lokalhistorisk portal. Ønsket var altså på samme tid at få designanvisninger og nogle mere visionære perspektiver. Desuden var det vigtigt allerede på dette tidlige tidspunkt at inddrage brugerne for at sikre, at projektet bevægede sig i en brugerorienteret retning.

Det var tanken at lade medlemmerne af brugergruppen fungere som testbrugere i en efterfølgende testfase. Herved kunne man sikre, at brugerne havde en aktie i projektet og derved ville være mere åbne og interesserede i at deltage i den efterfølgende test.

Resultater

I løbet af denne fase viste der sig store forskelle i den måde, hvorpå de tre institutions typer registrerer materialerne. Der er tale om forskelle i omfanget af beskrivelser og forskelle i hvorledes registreringerne evt. er kædet sammen. I museumsverdenen har man en *sag* som den samlende enhed og arkiverne har man *fonds*. Sager kan omfatte mange forskellige genstande, og fonde kan indeholde mange forskellige dokumenter, som alene har det til fælles, at de har samme proveniens. I biblioteksverdenen kæder man ikke på samme måde informationer sammen, medmindre publikationerne udgives i sammenhæng, (f.eks. flerbindsværker eller sammenhængende publikationer). Bøger om samme emne registreres separat og bindes kun sammen ved hjælp af den systematiske signatur eller emneord.

Også tidsregistreringer bliver fortolket forskelligt. Et illustrativt eksempel: En stenøkse, som havde været brugt som brevpresse, ville i museet blive registreret som en brevpresse med årstal, som reflekterede den sidste brug. Registreringen af ting kan altså resultere i en række af årstal, steder og funktioner, der afspejler forskellige faser i genstandens historie.

I forbindelse med tidsregistreringer blev forskellighederne mellem de tre institutionstyper nævnt: Arkiverne arbejder med mulighed for at specificere forskellige årstalsintervaller, bibliotekerne registrerer specifikke årstal, og endelig arbejder man i museerne meget store intervaller ("nyere tid" er faktisk er de sidste 1000 år). Derfor blev det en målsætning at tilstræbe en funktionalitet med mulighed for at specificere en periode.

På baggrund af resultaterne fra brugerinterviews med resultaterne fra projektgruppemøderne samt de to workshoper blev følgende kravspecifikation formuleret:

Søgerinterface

Søgeinterface skal understøtte søgning på:

- Fritekst
- Struktureret:
 - Materialetype
 - Person/forfatter
 - Sted
 - Institution
 - Periode
 - Kategori
 - Samlingstype

Den simple søgning indeholder kun:

- Fritekst

Periodeangivelse

De tre institutionstyper har hver deres metode. Forslaget er, i det omfang det kan lade sig gøre, at tilbyde brugerne at angive et tidsrum i form af begyndelsesår og slutår.

Kategori

De forskellige institutionstyper bruger forskellige klassifikationssystemer. Bibliotekerne og arkiverne bruger DK5, og endelig har museerne den grønne registrant, som adskiller sig væsentligt fra DK5. Der er i projektet enighed om, at arkiver og biblioteker fortsætter med at bruge DK5, og museerne vil se på muligheden for at anvende noget, som minder om arkivernes klassifikation.

Kategori skal vises ved navn – og baseret på DK5.

Emneindgang

Forsiden skal indeholde en emneindgang, som giver en fælles adgang til materialet inden for en række emner, baseret på materialets eksisterende systematiske emneklassifikation.

Visning

Visning som resultat af søgning, skal være en enkelt linie fra hver post, som indeholder følgende oplysninger:

- institution
- titel
- materialetype
- år/periode

Søgeresultatet vil pr. default være sorteret efter institution. Det kan også sorteres efter materialetype.

Visningsformatet af den enkelte post var på dette tidspunkt endnu ikke besluttet.

Generelle forhold

Overordnet blev det besluttet, at fokus skulle være på formidlingsdelen. Emnet ”Håndværk og industri” blev indsnævret til: Brød, øl, glas og jern. Desuden blev det valgt at fokusere på dualiteten mellem håndværk og industri, mellem land og by og endelig mellem arbejdsliv og almindeligt liv. Denne fokusering skete ud fra vurdering af, hvilke områder der var godt dækket af de deltagende institutioner.

Desuden blev det besluttet, at der skulle udvikles en central database, hvortil data kunne downloades fra de deltagende institutioners systemer. Mapning mellem de modtagne posters formater skulle udvikles i det omfang, det ville blive nødvendigt og relevant af hensyn til servicen over for brugerne.

Sammenfattende mente brugerne, at en lokalhistorisk portal rettet mod den ”interesse-rede lægmand” bør indeholde et godt søgested, der er let at komme til at bruge, at søgemuligheden bør indeholde eller kombineres med en emneopdeling, samt at det er indhold, ikke links, der bør fokuseres på. Desuden er det vigtigt, at det angives præcist, hvor det fundne befinder sig fysisk.

Udvides målgruppen til at omfatte en videre gruppe (f.eks. hele den danske befolkning) er det tillige vigtigt at belyse forskellige aspekter af lokalhistorien gennem eksempler, der også kan forklare, hvordan materiale kan findes, samt at klargøre, hvorfor lokalhistorie i det hele taget er vigtig for den forudsætningsløse bruger.

Implementering

I denne fase startede det konkrete arbejde med at indsamle og klargøre / berige materialet. Samtidigt startede opbygningen af en Web-baseret brugergrænseflade. Sideløbende indledtes udviklingen af en emneklassifikation, der kunne rumme institutionernes forskellige klassifikationssystemer (nærmere omtalt nedenfor) og udviklingen af den underliggende databasestruktur.

Indsamling og berigelse af materiale

I denne fase påbegyndte institutionerne den egentlige udvælgelse og berigelse af materialet. Som forventet opstod der en del problemer. For arkivernes og museernes vedkommende har deres registreringer hidtil været være beregnet til internt brug, med deraf følgende fagtermer og begreber, som i mange tilfælde kan være forvirrende og svære at forstå for eksterne brugere. Desuden kunne registreringerne være svingende i kvalitet og omfang – især har de ældste registreringer vist sig at være sparsomme. Det har betydet, at berigelsesarbejdet har været omfattende og i nogle tilfælde betydet en markant større arbejdsindsats end forventet.

Nogle institutioner har flere ressourcer end andre, og nogle har tidligere været med i lignende projekter og kendte derfor til procedurerne omkring udtræk, berigelse og indskanning af billeder, mens andre næsten startede fra bar bund.

Selve udvælgelsen af materiale har også været en udfordring. I flere tilfælde har det vist sig at være vanskeligt at udtrække en delmængde af de samlede registreringer. I et enkelt tilfælde har det også vist sig, at man kunne udtrække mindre materiale på området end forventet. Disse problemer er dog blevet løst hen ad vejen, som man er blevet mere fortrolig med at udføre de forskellige funktioner.

Undervejs er der også blevet rettet en del fejl i materialet. Det er typisk sket ved, at man på institutionerne er blevet opmærksomme på dem efter at have set registreringerne på skærmen i en ny sammenhæng. Fejlretningen har været mulig, da udtræk og implementering af materialet er sket løbende. – Dette har vist sig at være en klart bedre løsning end at lave ét stort udtræk.

Brugergrænseflade

Udgangspunktet for udviklingen af brugergrænsefladen var, ud over selve kravspecifikationen, et ønske fra brugerne om et simpelt og pædagogisk redskab, der både skulle være nemt at anvende, men også give en række spændende indgange til materialet – f.eks. gennem eksempler eller historier.

Grænsefladen startede med at fungere som en simpel informationsside og er i løbet af efteråret og vinteren 2001-2002 løbende blevet udvidet i takt med, at databasen blev udviklet, og institutionerne fik klargjort deres materiale.

Selve grænsefladen er opbygget så enkelt som muligt og med hensyntagen til at mange potentielle brugere formentlig ville være i besiddelse af ældre computerudstyr og forholdsvis langsomme internetforbindelser. Den er i videst muligt omfang tekstbaseret, og der er kun brugt grafiske elementer i meget få tilfælde. F.eks. er al navigering og alle menuer i tekst, hvilket har den yderligere fordel, at de er nemme at ændre og udvide. Desuden er siden optimeret til en skærmopløsning på 800x600 pixels og holdt i få farver.

Layoutet er bevist lavet meget enkelt og holdt fri for udsmykning og pynt. Dermed er siden nem at overskue, og navigationen og søgning er nem at gå til. Det ”skrabede” look giver desuden siden et seriøst udtryk, der ligger i godt i tråd med målgruppens forventninger og behov.

Se også afsnittet om brugerevaluering nedenfor.

Emneklassifikation

De tre institutionstyper anvender forskellige metoder til emneklassifikation. Arkiverne og bibliotekerne bruger DK5, mens museerne anvender Den saglige registrant. Udviklingen af en fælles emneindgang var en stor udfordring. Det blev besluttet at bevare de underliggende systematiske kategorier frem for at udvikle enkle emneordlister, der ikke er hierarkiske. Den systematiske placering er en naturlig del af institutionernes registrerings- og fremfindingspraksis og er med til at berige materialet. Institutionerne vil under alle omstændigheder fortsætte med at anvende den, og det er derfor værd at bevare og videreudvikle i form af en fælles konkordans til brug for projektet. Dette er nærmere omtalt neden for i afsnittet *Emneindgange i Fyns Lokalhistoriske Portal*.

Databasestruktur

De data, databasen indeholder, kommer fra tre forskellige formater. For de deltagende arkivers vedkommende benyttes ARKIBAS til registrering, bibliotekerne har deres data i Marc-formatet og de deltagende museer benytter DMI (Dansk Museumsindex).

I starten blev det diskuteret, hvorvidt man skulle konvertere de enkelte data til ét fælles format, hvor alle felter var definerede på forhånd. Det blev dog tidligt klart, at denne model var for ufleksibel og muligvis kunne ødelægge de datastrukturer, der ligger i de enkelte institutioners materiale. Derfor valgtes en generisk model, hvor dataformaterne bevarer mest muligt af deres oprindelige struktur, således at de referencer, der er mellem objekter i det oprindelige materiale – f.eks. mellem museumssagen og de dertilhørende genstande – bevares og kan vises.

Fig. 1 viser en enkel model af den valgte databasestruktur.

Figur 1. Generisk database

Id-nummer	Felt	Indhold
1	Type	Bog
1	Tekst	Indhold
1	Tekst1	Indhold
1	År	1987
2	Type	Arkivfond
2	Tekst	Indhold
2	Tekst1	Indhold
2	Tekst2	Indhold
2	År	1919

Som det fremgår, ligger hvert enkelt felt i den enkelte post i en række for sig selv i databasen, frem for at hver post har en række for sig selv i databasen. Desuden ligger alle data i én lang tabel, uanset hvilken type de tilhører, i modsætning til i adskilte tabeller, som det kendes fra traditionelle relationelle databaser.

Det betyder, at hver enkelt post kommer til at bestå af et større eller mindre antal rækker, og at datatabellen bliver meget omfattende. Det blev dog vurderet, at dette ikke udgør noget problem i forhold til fordelene ved den større fleksibilitet, der opnås. Med det valgte format er det meget nemt at tilføje nye data og helt nye formater uden at skulle tilføje nye felter og tabeller – nye data lægges så at sige direkte ind i enden af tabellen med data. Desuden lettes arbejdet med at omdefinere visningerne på skærmen i forbindelse med tilføjelse af nye datatyper.

Selve søgningen i databasen foretages ved hjælp af en mellemliggende søgetabel, der indeholder oplysninger om, i hvilke felter i de enkelte formater søgningen skal foretages. Da databasen fra starten ikke skulle rumme mere end cirka 5000 poster, blev det valgt at arbejde med en model, hvor data-tabellen ikke blev ord-indeksret. Når datamængden vokser, vil det være en nødvendig udvidelse, da svartiderne på en søgning ellers bliver for store. Men inden for rammerne af dette projekt blev det ikke anset for nødvendigt at foretage en indeksering af data.

Udtræk

Den oprindelige strategi med hensyn til at udtrække data var at anvende de eksisterende udtræks- og konverteringsprogrammer, der findes til ARKIBAS og DMI. Det viste sig dog at være en bedre og mindre omkostningskrævende løsning selv at udvikle de rutiner, der skulle til for at udtrække data fra de oprindelige formater. Arkiverne og museerne leverede dumps til fil af de relevante data, hvorfra data blev overført til databasen. Biblioteksdata blev trukket direkte ud af Odense Bibliotekers online-katalog via de pågældende posters URL og herfra overført til databasen.

Test

I denne fase (vinter og forår 2002) er brugergrænsefladen og databasefunktionaliteten blevet testet på flere måder.

For det første er grænsefladen løbende blevet testet og evalueret af projektdeltagerne og andre i kredsen omkring projektet. Disse har i løbet af vinteren fulgt udviklingen og har meldt tilbage, hvis der har været problemer eller forhold, der skulle rettes.

Herudover har der været afholdt to møder (en tidligt og en sent i testforløbet), hvor projektdeltagerne i plenum har gennemgået grænsefladen og er kommet med input og forslag til ændringer i forhold til faglige problemstillinger, men også i forhold til design, navigation, layout osv.

Prototypen er løbende blevet testet internt i udviklingsgruppen – dette er en naturlig del af enhver udviklingsproces, men ikke desto mindre et vigtigt aspekt.

Herudover er prototypen også blevet testet af fem af de brugere, der deltog i den fokusgruppe, der var med i projektformuleringsfasen. Frem for at vælge en række nye brugere, der ikke kendte til projektet i forvejen, blev det besluttet at teste med den oprindelige brugergruppe. Fordelen er at brugerne ikke vil finde testsituationen kunstig eller akavet, fordi de kender til projektet – og selv har været med til at formulere det – og de kender nogle af personerne bag. Desuden måtte man forvente at det forhold, at de alle havde en tilknytning til (lokal)historie, ville skabe en bedre testsituation sammenlignet med et scenario med brugere uden disse forudsætninger, og som ikke kender projektet i forvejen.

Tæt på testfasens afslutning afholdtes et erfaringsseminar med deltagerne i det parallelle projekt *Nordjyllands Kulturhistoriske Søgebase*, som på daværende tidspunkt netop var blevet færdig og var tilgængelig på Internettet. På dette møde blev de to projekter demonstreret af projektdeltagerne, hvorefter en række faglige problemstillinger blev diskuteret mhp. udveksling af erfaringer vedrørende udtræk, visninger, tekniske problemer mm.

Ud over de nævnte tests var det oprindeligt også planen, efter portalens åbning at udføre en spørgeskemaundersøgelse vedrørende brugbarhed og tilfredsheden med søgemuligheder mm. blandt institutionernes brugere. Dette for at supplere og sikre, at de hidtidige testresultater ikke var *biased*, og for at få et mere validt og generelt udtryk for om portalen opfylder målgruppens behov. Pga. tidspress blev undersøgelsen dog ikke gennemført, men den vil have høj prioritet, såfremt projektet videreføres efter pilotprojektets afslutning.

Tilsammen har de nævnte elementer udgjort testfasen. De har givet inputs til forbedringer på mange områder. På formel såvel som uformel vis er brugernes og fagfolkenes synspunkter blevet hørt og brugt aktivt i den løbende udvikling. Det faktum, at der fra projektets start har været fokus på en aktiv brugerinddragelse, har haft stor indflydelse på den endelige prototypes udformning og brugbarhed. Ikke blot har brugerne gennem de forskellige tests haft direkte indflydelse på designprocessen, men også det forhold, at designgruppen har været bevidst om, at brugerne skulle inddrages, har haft en implicit effekt på designarbejdet – man har så at sige designet mere brugerrettet hele vejen igennem projektfasen og tænkt brugerne med på alle niveauer.

Brugerevaluering

Slutbrugerne er formelt blevet inddraget to gange i løbet af designprocessen. Første gang i forbindelse med fokusgruppeinterviewet, der blev afholdt i foråret 2001, og anden gang i forbindelse med brugbarhedstestningen vinteren 2002.

Fokusgruppeinterviewet

Formålet med fokusgruppeinterviewet var få konkrete inputs til, hvordan brugergrænsefladen skulle udformes for at tilfredsstille den ikke-professionelle bruger, samt at få brugernes forventninger, idéer og perspektiver til en lokalhistorisk portal. Deltagerne i

interviewet var en sammensat gruppe personer. Aldersmæssigt var der stor variation, idet den yngste var 18 og den ældste omkring de 50. Heraf var der tre studerende, mens den resterende del af gruppen ofte arbejdede med (lokal)historiske problemstillinger i deres hverdag og i professionelle sammenhænge. Herudover havde brugerne forskellige erfaringer med brug af internet; et par af de yngre i gruppen arbejdede professionelt med formidling i web-sammenhæng, men alle deltagere havde gode erfaringer med brug af mediet og forstod web-terminologi og funktioner.

Selvom om enkelte af deltagerne ikke har direkte tilknytning til lokalhistorie, havde de det til fælles, at de var del af historie-miljøet, og på denne måde var der sammensat en gruppe, hvor medlemmerne vha. deres forskellige erfaringer og baggrund forventedes at kunne generere en interessant indgang til projektet.

Interviewet varede omtrent to timer og forgik som en rundbordsdiskussion under afslappede former. Undervejs viste deltagerne og interviewerens eksempler på web-steder, hvis design eller funktionalitet blev diskuteret.

Brugertests

Prototypen blev testet af fem af de seks deltagere fra fokusgruppeinterviewet. Prototypen var på det tidspunkt fuldt funktionsdygtig, og det var muligt at søge i hovedparten af det materiale, den endelige udgave af databasen indeholdt.

De fem tests udførtes på baggrund af ”Tænke-højt”-metoden. Idéen er at brugeren i løbet af testen fortæller, hvorfor hun foretager sig det, hun gør, og hvilke overvejelser hun gør, hvis hun står over for problemer eller er i tvivl om, hvad hun skal gøre. Interviewerens opgave er at være tilbageholdende og blot observere og notere brugerens udtalelser, så længe hun ikke går i stå. Ofte vil brugeren ikke have svært ved at tænke højt, så længe testen forløber uden problemer – men i det øjeblik, hun er i tvivl om, hvad hun skal gøre, vil hun ofte glemme at tænke højt. Her er det testlederens opgave at minde brugeren om at tænke højt og evt. spørge, hvad problemet er.

For at metoden giver gode og valide resultater, er det vigtigt, at testforløbet tager udgangspunkt i brugeren og dennes situation. Det betyder, at man bør undgå at bede brugeren om at prøve at finde noget om et bestemt emne, men i stedet finde ud af, om brugeren har noget, hun gerne vil finde eller undersøge, og efterfølgende bruge det som udgangspunkt for testen. Hvis det ikke kan lade sig gøre, introduceres en opgave – ”forstil dig, at du skal skrive en opgave/undervise i xx og skal finde noget materiale. Hvordan vil du gribe det an vha. portalen”?

Det er vigtigt, at testsituationen ikke bliver struktureret af et ønske om at få testet noget bestemt, men tager udgangspunkt i brugeren og hendes forventninger. Hun skal ikke forsøge at leve op til bestemte forventninger eller føle, hun er til eksamen – tværtimod er det vigtigt at forklare, at hvis noget ”går galt” er det systemet, der er noget galt med.

For at opnå sammenlignelighed mellem de enkelte testresultater blev der benyttet en tjekliste, således at alle testpersoner blev spurgt om det samme og kommenterede de samme elementer/problemområder.

Efter at testpersonen havde forsøgt af løse alle opgaverne og var kommet omkring alle aspekter, blev prototypen diskuteret i overordnede træk. Testpersonen blev spurgt om hendes generelle mening om prototypen og fik mulighed for at komme med forslag til forbedringer. Hvis der havde været opgaver i den forgående strukturerede test, der virkede problematiske for testpersonen, blev der spurgt ind til disse problemer.

Resultater

Resultatet af disse testforløb var en meget stor mængde kommentarer og inputs. Generelt var der enighed om, at prototypen var vellykket og pædagogisk, og levede op til de forventninger, de fleste havde. Til gengæld var der mange ændringsforslag, hvoraf de vigtigste drejede sig om visninger og forside.

I korte træk syntes testpersonerne, at der manglede oplysninger i den korte visning, og at den lange visning nok indeholdt for mange informationer. Herudover var de fleste forundrede over, at de billeder med tilhørende overskrifter, der figurerede på forsiden, førte direkte ind i basen – forventningen var, at man ville få fortalt en historie om det pågældende genstand eller billede. Herudover syntes flere, at der manglede konkrete beskrivelser af, hvilket materiale man kunne finde i basen.

Der var også en del kommentarer til det grafiske design. Alle var enige om, at det enkle design var en fordel, men de ældste testpersoner synes udtrykket var for ”abstrakt” – f.eks. ville de hellere have et baggrundsbillede med et motiv fra Fyn end det daværende, abstrakte billede. Omvendt var den yngre del af testpersonerne tilfredse med ”look’et”.

Efterfølgende blev der lavet en del ændringer af forsiden og af visningerne, mens det grafiske udtryk ikke blevet ændret væsentligt.

Kort om metoden

Som det fremgår, fokuserer de valgte metoder på aktivt at inddrage brugerne i hele designprocessen. Dette er sket i erkendelse af, at man basalt set laver bedre produkter, når man inddrager brugerne og forsøger at forstå den brugssituation, produktet indgår i.

Man kan indvende, at de inputs brugerne kommer med, er specifikke og subjektive, og at man derfor skal være forsigtig med at bruge dem. Denne indvending er korrekt, men sigtet med inddragelsen af brugerne i denne sammenhæng har ikke været at generere videnskabelig, kumulativ viden, men ”blot” at få gode råd om, hvordan man bedste designer en lokalhistorisk portal. Derfor er det i høj grad forsvarligt kun at inddrage en lille gruppe brugere, så længe denne er forholdsvis homogen.

Desuden er det store fordel ved denne metode, i forhold til en spørgeskemaundersøgelse, at man kan observere og spørge brugeren under brugen af prototypen og registrere mere umiddelbare indtryk, end spørgeskemaet giver mulighed for. Desuden har man mulighed for at stille uddybende spørgsmål og afprøve konkrete idéer på en nem måde.

Alt i alt er kombinationen af fokusgruppeinterviews og tænke-højt-test meget frugtbar i forbindelse med projekter, der – som dette – starter fra bunden på et område, hvor der ikke tidligere er udarbejdet projekter. Den giver hurtigt et fokus og anvisninger til, hvilken retning designet skal bevæge sig; anvendelsen kræver få forudsætninger – og så er den billig.

Ophavsret

Med lovændringen i 2001, hvor der blev givet tilladelse til digital kopiering til privat, personlig brug, er der åbnet op for, at brugerne til privat, personlig brug inden for husstanden kan downloade materiale, som de kan finde. På hjemmesiden er der givet følgende vejledning vedr. ophavsret:

Materiale, der tilgængeliggøres på denne hjemmeside, kan kopieres i overensstemmelse med ophavsretslovens bestemmelser herom.

Dette indebærer bl.a., at den enkelte bruger kan fremstille enkelte eksemplarer af beskyttet materiale i digital form, såfremt det udelukkende sker til personlig brug for fremstilleren eller dennes husstand.

Udgivne værker er ophavsretligt beskyttet i 70 år efter ophavsmandens død.

For fotografiske billeder gælder, at de er beskyttet, indtil 50 år er forløbet efter udgangen af det år, da billedet blev fremstillet. Fotografiske værker er dog beskyttet i 70 år efter ophavsmandens død. Fotografier, der er taget af professionelle fotografer, må normalt betragtes som fotografiske værker.

Forespørgsel om evt. tilladelse til kopiering af beskyttet materiale til andet end personlig brug rettes til den institution, hvor materialet befinder sig.

Gennemførelse

Portalen blev åbnet for offentligheden den 22. marts 2001, knapt tre mdr. efter den oprindelige tidsplan.

Erfaringer, konklusioner og anbefalinger

Udvikling

Det er af afgørende betydning at inddrage brugerne fra starten. Det er også i pagt med moderne systemudvikling, hvor man benytter *rapid prototyping* og *x-programming*. Det vil sige, at systemer udvikles i en iterativ proces med brugerne. Til gengæld kan selve projektforløbet være vanskeligt at planlægge.

Udtræk

Den metode, som vi endte med at benytte, havde den afgørende fordel, at den var enkel, billig og frem for alt bestod i rutiner, som deltagerne i forvejen var fortrolig med. Dette er et vigtigt forhold, når man skal få data fra mange forskellige kilder, og hvor de tekniske forudsætninger og den tekniske kunnen på de enkelte institutioner varierer betragteligt.

Spørgsmålet er, om den er skalerbar, dvs. om den også er anvendelig, når det gælder store datamængder.

Det er den måske ikke, men det er vor opfattelse, at på kort sigt er det den rigtige. Museerne og arkiverne har endnu ikke den infrastruktur, der skal til, for at mere automatiserede metoder er mere fordelagtige. Med den nuværende infrastruktur er det vor opfattelse, at en forholdsvis "lavteknologisk" løsning er at foretrække, både ud fra en teknisk som ud fra en organisatoriske synsvinkel. Tiden er endnu ikke moden til mere raffinerede løsninger endnu.

Registreringerne

Forskellene i institutionstypernes registreringspraksis blev meget tydelige. Arkivernes og især museernes registreringer retter sig primært mod personalet. Registreringerne er i sig selv forholdsvis uforståelige for udenforstående. Projektet tydeliggjorde et behov for at gøre registreringerne mere brugervenlige ved overgangen til det nye medie og den nye målgruppe.

Museernes begreb og en "sag" og arkivernes om en "fond" indebærer at de enkelte genstande eller dokumenter altid ses i den sammenhæng, hvori de kom ind i museet. Genstandens eller dokumentets historie registreres og bringes i sammenhæng med andre genstande og dokumenter. Her kunne bibliotekerne, der jo registrerer dokumenterne enkeltvis, måske lære noget, nemlig at man i de tilfælde, hvor de er relevant, også registrerer sammenhængen mellem dokumenter. På Statsbiblioteket havde man allerede inden projektet gjort sig sådanne overvejelser og udviklet et format for "arkivalisk registrering" af dokumenter, som efter traditionel registreringspraksis ville blive spredt, men som ved denne registreringsform ville kunne holdes samlet.

Emneindgang

Det er vor erfaring, at det var forholdsvis let at lave konkordansen mellem de forskellige emneregistreringssystemer.

Vi valgte at bevare strukturen i emneregistreringen, og vi tror, at det på sigt er den bedste løsning, men man kunne også have dannet en "flad" ordliste på grundlag af notationernes betegnelser. Den løsning valgte man i den nordjyske projekt. Der er endnu for få brugererfaringer til, at man kan bedømme fordele og ulemper.

Sigtet er at inddrage flere emner. Efter vor opfattelse taler meget for at fortsætte med DK5 som emneindgang.

Oplevelse

Det var et mål for projektet at søge at formidle en oplevelse til brugeren. Er det lykkedes? Det er ikke i tilstrækkelig grad blevet dokumenteret i teksten. Der har været positive reaktioner på ”historierne”, men vi har ikke kunnet registrere, om de fører til dybere søgninger i emnerne. Det må der følges på. Til gengæld har der været markante og entydigt positive reaktioner på billederne.

Ophavsret

Med ændringen af ophavsretsloven i 2001 vedr. digital kopiering, har brugerne nu mulighed for at drage fuld nytte af materialet til privat, personlig brug.

Til brug i erhvervsmæssigt øjemed, herunder undervisning, må der søges om tilladelse. Dette er et problem, eftersom rettighedsorganisationerne – til trods for at der er etableret lovhjemmel i §§ 13 og 14 for aftalelicens til undervisnings- og erhvervsmæssig brug – endnu ikke har givet COPY-DAN tilladelse til at forhandle digitale rettigheder. Der er altså i praksis næppe nogen mulighed for, at skoler kan kopiere beskyttet materiale fra hjemmesiden til brug for undervisning.

Samarbejdet

Projektet har givet samarbejdet mellem de deltagende institutioner et løft og tømret dem sammen på en ny måde. Dette vil lette integrationen af nye deltagere i samarbejdet om den fynske lokalhistoriske portal.

Gennemførelse

Portalen blev åbnet for offentligheden den 22. marts 2001 ved en festlighed på Odense Stadsarkiv, knapt tre mdr. efter end den oprindelige tidsplan. En detaljeret oversigt gennemførelsen af projektets enkelte dele findes i Bilag 2.

Emneindgange i Fyns Lokalhistoriske Portal

v/ Henning Midtgaard Hanssen

I oplægget til projektet hedder det, at formålet er at udvikle en prototype, ”som geografisk vil dække Fyns Amt og emnemæssigt vil dække: Industri og Håndværk”. På et tidligt tidspunkt i projektets forløb enedes man om at udpege fire kerneområder inden for den overordnede ramme industri og håndværk: brød, øl, glas og jern. Den nuværende emneindgang på portalens hjemmeside afspejler tydeligt dette, selv om man har fortolket den oprindelige beslutning liberalt og også medtaget tilgrænsende emner - derfor eksempelvis en overskrift, der hedder ’Glas og lervarer’.

Inden en sådan emneindgang kunne lægges op, var i det mindste to ting nødvendige. For det første skulle det konstateres, at katalogposterne fra biblioteker, arkiver og mu-

seer faktisk indeholdt data, der understøttede valget af kerneområder. For det andet skulle der konstrueres en art konkordans mellem emnebeskrivende data fra de tre institutionstyper.

Bibliotekernes Marc-poster var i så henseende enkle at gå til. Dels var formatet velkendt for undertegnede, dels indeholdt de klassemærker fra DK5 (den danske decimalklassedeling, 5. udgave), som er en velbeskrevet national standard. I materialet fra Odense Lokalhistoriske Bibliotek var 73 DK5-klassemærker repræsenteret. Af disse faldt 53 inden for hovedgrupperne 60-69: Praktiske fag, og 28 kunne direkte relateres til projektets fire kerneområder.

Projektets arkiver – Stadsarkivet i Odense, Dalum-Hjallese Lokalhistoriske Arkiv og Ringe Lokalhistoriske Arkiv – foretager alle deres registreringer i Arkibas-systemet. Systemet opererer dels med DK5, dels med et forholdsvis stort antal¹ emnegrupper kaldet kategorier, der er navngivet med et bogstav fra A til F plus 4 eller 5 cifre (f.eks. E 38 28 0: Smede- og maskinreparationsværksteder). Uden for de egentlige emnegrupper findes 24 personarkivgrupper kendetegnet med bogstavet P og navnets begyndelsesbogstav. I materialet fra de tre arkiver voldte det ikke store vanskeligheder at finde frem til 37 E- og F-grupper plus 13 P-grupper. Af de repræsenterede E- og F-grupper kunne 16 umiddelbart betegnes som relevante for de fire kerneområder.

Materialet fra museerne i Middelfart og Faaborg viste det sig derimod vanskeligere at få hold på. Det system, der anvendes inden for museumsverdenen - Dansk MuseumsIndex, forkortet DMI – er overordentlig kompliceret; det bygger på 30 forskellige objekter eller rammer, der kan hægtes sammen ved hjælp af såkaldte rammeled eller pointere til en tilnærmet hierarkisk struktur. Et porcelænsfad kan eksempelvis være beskrevet i en struktur, der har 'sag' som overordnet ramme og under den et hierarki af 32 andre rammer. Der måtte holdes et opklarende møde med Eske Wohlfahrt og hans nærmeste medarbejdere på Det Kulturhistoriske Centralregister i København, før vi var i stand til at strukturere det testmateriale, som projektet ABM Kulturbasen i Aalborg havde stillet til vores rådighed, på en forståelig måde. Nået så vidt var det forholdsvis enkelt at konstatere, hvor i posterne vi skulle lede efter emnebetegnelserne fra "Saglig registrant for kulturhistoriske museer" (populært kaldet "den grønne registrant"). Selv om analysearbejdet blev udført på materiale fra et andet projekt, ser det ud til, at resultaterne uden problemer har kunnet overføres på DMI-posterne fra Middelfart og Faaborg. Håndværk og industri er i øvrigt behandlet på en meget enkel måde i "Saglig registrant ...", idet de udgør overgruppe 09 eller 09b inden for hovedgruppen F: Næringsliv. F09b underdeles med klartekstbetegnelser for de enkelte fag/brancher, f.eks. F09b Grovsmed.

Den konkordans, der ligger bag emneindgangen til historiefyn.dk, er gengivet som tillæg. Visse detaljer i konkordansen bør have en kommentar med på vejen.

I konkordansen findes naturligvis de fire tidligere omtalte kerneområder: glas, brød, øl og jern. Nogle nærtbeslægtede områder er enten medtaget i en særlig gruppe ('Lervarer') eller i opsamlingsgrupper (f.eks. 'Andre levned- og nydelsesmidler'). Selv om det ikke var planlagt således fra starten, figurerer 'Personer' som en særlig indgang. Det

¹ En totaloversigt over kategorierne leveret af Stadsarkivet i Odense fylder 42 A4-sider.

skyldes, at især biblioteks- og arkivposterne har vist sig at indeholde et stort navnestof af interesse for bl.a. slægtshistorikere.

I kolonnerne for DK5 og Arkibas er opregnet de klassemærker og emnekoder, der er fundet i det forhåndenværende materiale. Inden for de fire kerneområder (men ikke i opsamlingsgrupperne) er de suppleret med klassemærker og koder, som det må anses for relevant at inddrage, når eller hvis databasen skal opdateres. Disse koder er skrevet med *kursiv*.

DMI-kolonnen indtager en særstilling derved, at den ikke har været sammenholdt med det faktiske materiale fra museerne i Middelfart og Faaborg, men stort set kun bygger på en ”skrivebordsgennemgang” af ”Saglig registrant ...”

Institutionserfaringer fra deltagerne i Fynsportalprojektet

v/ Jens Aage S. Pedersen

Dette afsnit er sammenskrevet på baggrund af referater fra afholdte møder/samtaler, samt konkret indrapportering om erfaringer m.v. i slutfasen.

Institutionernes levering/klargøring af poster – herunder berigelser

Projektet er baseret på registreringsposter fra Middelfart Museum (- og Byarkiv), Faaborg Kulturhistoriske Museer, Lokalhistorisk Bibliotek (Odense Centralbibliotek), Ringe Lokalhistoriske Arkiv, Dalum-Hjallese Lokalhistoriske Arkiv og Odense Stadsarkiv.

De leverede poster til Fynsportalbasen har bestået i standardregistreringsposter i Bog- og artikelbase (Lokalhistorisk Bibliotek), DMI (Museerne) og Arkibas (Arkiverne).

Udgangspunktet for levering/klargøring af registreringsposterne har varieret fra institution til institution:

- Faaborg Kulturhistoriske Museum havde som udgangspunkt alle registreringsposter inddateret i DMI og skulle bruge ressourcer på at fotografere museumsgenstande.
- Middelfart Museum havde registreringsposter registreret på manuelle kort, og gennemførte en konvertering til DMI (Se i øvrigt H.M. Hansens afsnit om ”At komme i gang”)
- Lokalhistorisk Bibliotek havde registreringsposter elektronisk registreret.
- Dalum-Hjallese Lokalhistoriske Arkiv havde hovedparten af alle registreringer i Arkibas
- Ringe lokalhistoriske Arkiv havde hovedparten af alle registreringer i Arkibas.

- Odense Stadsarkiv havde under 1/5 af registreringer i Arkibas.

Middelfart Byarkiv (del af Middelfart Museum) bidrog i slutfasen med levering af et større antal arkivpostregistreringer, primært billedregistreringer, hvilket ikke var medregnet fra projektets start. Det har bl.a. betydet, at kun et fåtal af Middelfart Byarkivs originalbilleder er blevet scannede og gjort tilgængelige online i basen. Det bemærkes, at de øvrige arkivers billedregistreringer alle er knyttet til et digitalt billede i basen.

Et hovedsigte med projektet har været, at portalen umiddelbart skulle kunne bruges af ikke-fagfolk – ”den interesserede lægmand”. Bl.a. har der været fokuseret på det formidlende aspekt. Standardregistreringsposterne skulle suppleres med nedslag, der gav et indblik i den rigdom, der ligger i institutionernes samlinger. Det har konkret givet sig udslag i levering af enkelte digitaliserede tekstdokumenter (bl.a. erindringsklip fra arkiverne) samt billeder, dels af museumsgenstande og dels scannede fotografier fra arkiverne.

For nærmere fagspecifikke betragtninger omkring institutionernes erfaringer vedr. levering/klargøring af poster se bilag 1 –3, hvor hhv. erfarings synspunkter fra museumsdelen (Faaborg Kulturhistoriske Museer: Bilag 1), biblioteksdelen (Lokalhistorisk Bibliotek: Bilag 2) og arkivdelen (Ringe Lokalhistoriske Arkiv, Dalum-Hjallese Lokalhistoriske Arkiv og Odense Stadsarkiv: Bilag 3) er beskrevet. Middelfart Museum behandles særskilt i afsnit x.

Der kan uddrages følgende fælles erfaringer:

Berigelsen af registreringsposterne har hovedsageligt bestået i tilknytning af flere tekstoplysninger under/i de enkelte poster. For bibliotekets vedkommende flere emneord, for arkiverne og museernes vedkommende flere kontekstuelle forklaringer til registreringerne.

Det har specielt for museerne og arkiverne været en stor erfaring at se deres registreringsposter, som hidtil hovedsageligt har været brugt internt i institutionerne, overført direkte til et større publikum på internettet. Kløften mellem disse to funktioner - det interne arbejdsredskab og det udadrettede publikumsvenlige - er meget stor. Nødvendigheden af decideret korrekturlæsning og oversættelse af interne arbejdskoder/-arbejdssprog til et mere publikumsvenligt sprog er blevet meget åbenbar. På internettet findes ikke en arkivar, bibliotekar eller museumsinspektør, som kan give online-hjælp til registraturerne, som man er vant til i det daglige! Eftersom der har været tale om en tema-portal (Håndværk og industri), har institutionerne haft en nogenlunde mulighed for at overskue de fleste af registreringsposterne mhp. korrektur/fejlfinding/kontekstuelle berigelser, men selv det har været en meget ressourcekrævende opgave (som det også fremgår af bilagene). I et større perspektiv (hvor der skal leveres langt flere poster) er det ikke muligt. Projektet har dog forsynet deltagerne med nogle klare anvisninger på, hvordan de i fremtiden laver bedre og mere konsistente registreringer.

Samarbejde mellem institutionerne

Der har før været samarbejder mellem de involverede institutioner, men fortrinsvis inden for institutionsgrænserne. De involverede personer i projektet på Fyn kender dog hinanden, hvilket har været en stor fordel – man har haft nogle referencerammer. Derimod er det første gang, de tre institutionstyper går sammen i et institutionsoverskridende projekt.

Samarbejdets kerne har været fællesmøderne, hvor afgørende forhold er blevet diskuteret, og hvor arbejdsopgaver er blevet uddelegeret. Kontakten har derudover været henvist til telefonsamtaler, breve, e-mails o.s.v .

Fællesmøderne har været uvurderlige mhp. fælles fodslag. Alle deltagerne har igennem hele projektføreløbet i fællesskab været med til at træffe alle vigtige beslutninger.

Kernepunkter i samarbejdet:

- Et samarbejde om en fælles forståelsesramme, lige fra det teknisk basale (hvor kan vores registreringer sammenlignes?), hvordan bruger vi et "fælles sprog", til spørgsmålene om, til hvem formidler vi?
- Temaportalen (håndværk og industri) har gjort det muligt for de involverede institutioner at overskue ikke blot egne registreringer, men også de øvrige institutioners – der har i projektet været en vilje til at satse på områder inden for temaet, hvor man var sikker på, at alle kunne bidrage med noget.
- Konkrete arbejdsopgaver: Faaborg Kulturhistoriske Museer og Ringe Lokalhistoriske Arkiv har selv stået for egne digitaliseringer af fotos, mens Odense Stadsarkiv har scannet egne fotos, fotos fra Dalum-Hjallese Lokalhistoriske Arkiv, fotos fra Middelfart Byarkiv samt bogomslag fra Lokalhistorisk Bibliotek (til præsentationsformål på portalforsiden)
- I et videre projektføreløb bør der nedsættes en arbejdsgruppe, bestående af repræsentanter fra de tre institutionstyper, som på baggrund af projektstyregruppens beslutninger arbejder med konkrete opgaver. I det netop afsluttede projektføreløb er der ofte brugt uforholdsmæssig megen tid på fællesmøderne på at få afklaret problemstillinger, som en arbejdsgruppe hurtigere ville have kunnet løst.

Markedsføring

Markedsføring af portalen er tilrettelagt på flere planer: Først og fremmest videreføres projekterfaringerne igennem det netværk af kontakter, deltagerne har i deres daglige arbejde. Det er en vidensspredning, som er svær at måle, men som har stor værdi.

Officielt markedsføres portalprojektet i form af foldermateriale, som udleveres til alle relevante institutioner. Ved den officielle åbningsreception den 22.3.2002 er mere end 300 personer, repræsenterende lokale, regionale og nationale aktører fra arkiver, biblioteker, museer inviterede.

Pressemeddelelser er fremsendt til relevante dagblade/fagblade og tv- og radiostationer.

Som opfølgning på åbningen af portalen følger en kronik i Fyens Stiftstidende.

Videre forløb og formidling

Med henblik på et videre regionalt forløb (på Fyn) er der skabt aldeles gode muligheder for at øvrige fynske institutioner kan inddrages. – De deltagende 6 institutioner synes efter et års projektsamarbejde godt sammentømrede, og det er vigtigt udgangspunkt, når projektet senere skal ”sælges til andre”.

Skal man fortsat satse på en temaportal, eller skal man tage skridtet fuldt ud og medtage alle registreringsposter, som man har gjort i det nordjyske ABM-projekt? Hvad kan man med en temaportal, som det er sværere at gøre i en ikke-tematiseret portal?

Udgangspunktet for portalprojektets videre udvikling må være, at nye deltagerinstitutionerne får lejlighed til aktivt at spille med og være med til at præge en videreudvikling af portalkonceptet.

Erfaringer om at komme i gang – Middelfart Museum

v/ Harriet M. Hansen

Udgangspunktet for Middelfart Museums interesse for det lokalhistoriske portal-projekt skal ses i det paradoks, at lokalmuseerne og lokalarkiverne fundamentalt er to “verdenner”, selvom arbejdsfeltet - lokalhistorien i et bestemt område - er det samme. Dette skyldes naturligvis, at museerne er groet ud af kongens kunstkammer og tilsvarende spektakulære samlinger, mens arkivernes oprindelse skal søges i behovet for at kunne dokumentere f.eks. ejendomsret og juridisk praksis i et skriftbåret samfund.

Middelfart Museum har følt dette skel mellem de to verdener på sin krop, fordi Middelfart Byarkiv siden 1992 har været en afdeling af museet. Det betyder, at vi lever med en nok så praktisk, men ikke faglig, opdeling, idet papir/arkivalier, protokoller, løse fotos mv. (alt der er let at pakke i standardkufferter) registreres på arkiv, men genstande, herunder indrammede fotos, går til museet. Beskæftiger man sig derfor med et lokalhistorisk emne, må man både checke museet for genstande og oplysninger og arkivet for arkivfonde og billeder.

Det skel, der eksisterer mellem museer og arkiver, har betydet, at der i 1980'erne blev udviklet et edb-program til museerne, DMI, og et andet til arkiverne, Arkibas. Hvert system er opbygget efter traditionerne i hver deres verden, og de er ikke kompatible. Middelfart Byarkiv fik i midten af 1990'erne Arkibas, og det har løbende været diskuteret, hvad vi skulle gøre med en edb-registrering af museets samlinger. Men den tåbelige situation, at vi, uanset hvad vi gjorde, ville komme til at stå med to lukkede systemet, har gjort, at vi intet har foretaget os på området.

På denne baggrund var tanken om, at man via internet ville kunne søge direkte i begge systemer - uden en uoverskuelig omregistrering til et fælles system, der umiddelbart også ville kræve nye nummersystemer, så alt, alt, alt skulle hentes frem og laves om - så

forjættende, at Middelfart Museum kastede sig ud i det, anskaffede DMI og begyndte indtastning af vores registreringer. Det betyder, at museet i dag har ansatte, der kan operere såvel i DMI som i Arkibas og kan overskue begge systemer.

Arkibas og arkivregistrering

På arkiverne kommer indkomster ind og registreres i indkomstjournalen. Derefter splittes materialet i arkivfonde, billeder, film, lydbånd mv. Ved registreringen noteres altid indkomstjournalnummer, så materialets forhistorie er klar, og på indkomstjournalen noteres materialets endelig placering. Endelig laves henvisninger til det færdigregistrerede materiale. Eneste forskel med edb-registrering i Arkibas er, at tingene skrives ind i en database og ikke på kort, og at henvisninger er langt lettere at lave og at bruge. Samtidig er det forholdsvis let at gøre hele registreringen offentlig (som den vil være, når den kommer ud på nettet), fordi systemet i forvejen er baseret på, at publikum skal have adgang til de færdige registreringer.

DMI og museumsregistrering

En af de fundamentale forskelle på museer og arkiver/biblioteker er, at al registrering på museerne er intern og rettet mod museets eget personale, ikke mod publikum. Al kontakt til publikum går gennem en museumsinspektør eller en anden betroet medarbejder. Allerede det giver et problem i forhold til portal-projektet.

DMI er også et meget ambitiøst program. I princippet skulle man kunne klare alt, også kontoradministration, med dette system. Det skal fungere som indgang til placering af alle materialer med magasin- og hyldenumre, og det skal holde styr på alle udlånte genstande, genstande der er eller skal til konservering, mv. Hele denne side af DMI er ikke relevant for projektet, der jo skal ende med noget, der skal kunne præsenteres for publikum. Endelig skulle DMI kunne klare alt inden for den kulturhistoriske museumsverden fra en stor udgravning med 10.000 vis af enkelte genstande frem til samtidsdokumentation med interviews, forbrugerundersøgelser osv.

Museerne samler deres materiale og oplysningerne om disse i museumssager: En museumssag kan f.eks. hedde 2001/010. Oplysninger i sagen vil ligge i sagsmapperne under dette nummer og genstande vil bære nummeret 2001/010x001, x002 etc., hvor x viser, at det drejer sig om genstande. Film vil kunne hedde 2001/010f001, og andre grupper kan have andre signaturer.

Således hedder Middelfart Museums sag om Jernstøberiet Hess nummer 1991/011. Får vi her i år 2002 en Hess-ovn ind, der skal placeres i denne sammenhæng, får den pågældende ovn nr. 1991/011x145 (eller hvilket nummer vi nu er kommet til). Får vi oplysninger om Hess, lægges de ind i sagsmappen, der fungerer som vores fælles hukommelse. Genstandene registreres så på et maskinskrevet kort. Disse opstilles i en systematisk række og i en nummerrækkefølge. På en del museer har man også en topografisk indgang.

Det var dette system, der nu skulle på edb. Som aftalt i projektet valgte vi først de museumssager ud, der var relevante i forhold til de emner, vi havde aftalt inden for industri og håndværk. Disse lagde vi ind i DMI sammen med alle de genstande, der knyttede sig til dem. 2 museumsinspektører, en forvalter samt op til 5 andre ansatte har været beskæftiget ved indtastningen.

Vores hovedindtryk har været, at det er et tungt system med et væld af detaljer, vi ikke har brug for, samt mangel på poster, hvor vi har brug for det. Kun 5 medarbejder-koder er det muligt at knytte til, så allerede her måtte vi gå på kompromis og give alle samme kode. Det giver til gengæld ingen problemer, for flere kan bruge samme adgangskode ad gangen! Vi kommer næppe til at bruge systemet fuldt ud i alle detaljer, men alligevel har det vist sig, at DMI er meget brugbart, så vi arbejder videre.

DMI er bygget op i "rammer". Museumssager har en ramme, der er hovedramme for de dybere liggende lag, herunder en ramme til de tilknyttede genstande. Denne genstandsramme modsvarer Arkibas' billed- og arkivfondsregistreringer.

Til alle sager og genstande mv. kan knyttes "deltagerrammer", dvs. henvisning til personer og virksomheder, der er knyttet til emnet/genstande, folk, der er givere, meddelere, har været ejere mv. Til alle poster skal knyttes stedkode, systematisk kode (der viser tilbage til den såkaldte "grønne registrant") samt placering osv. Tanken i DMI er, at man altid via museumssag, deltager, tidsramme eller andet kan finde frem til det, man ønsker, og at et yderligere henvisningssystem ikke er nødvendigt. Fritekstsøgning er dog mulig.

Detaljeringsgraden i DMI er ofte høj og baseret på databasefunktioner, der skal gøre oplysningerne søgbare. Således skal hver genstand karakteriseres, om det er "almen funktion", "sædvanlig funktion", "oplyst funktion" mm. Ofte er det svært at skelne, og kun ét valg er muligt. Dette knyttes sammen med en stedkode og en systematisk kode i et databasesystem, vi efter 9 måneder stadig ikke kan gennemskue det fornuftige i. Søger man systematisk, får man således f.eks. alle skomagere i samme sogn uden at kunne skelne dem, og man må så håbe, at museumssagernes numre kan rede trådene ud, så man kan overskue, hvad man har brug for.

Alle adresser er også et database-baserede, noget som vore indtastere har haft svært ved at overskue. Dateringen er også lagt som blokke, man skal vælge. Der er mange - for mange, og alligevel kommer de fleste af vore genstande inde i gruppen "1850 til i dag", eller "1920 til i dag" - hvilket i sidste ende er ubrugeligt.

Til gengæld er der uendelige "memo-felter" mange steder i systemet. Dvs. at man aldrig kommer til at stå med oplysninger, man ikke kan finde plads til. Museumsgenstande har ofte lange, spændende historier, og her ligger megen kulturhistorie gemt. Der må aldrig gå oplysninger tabt fra et system (her fra kort) til et andet (her: edb), så dette er meget afgørende for vurderingen af systemet.

De største vanskeligheder har vi haft med museumssagerne. Systemet skulle være indrettet til nyere tids etnologiske arbejdsmetoder, og alligevel er der ikke afsat plads til noget så fundamentalt som interviews og egne småundersøgelser. I litteraturrammen, som vi bruger til alle litteraturhenvisninger, er der ikke afsat plads til placering (det ville

være rart, hvis man direkte kunne se, at de stod på hylden, eller om de skulle bestilles hjem via biblioteket). Naturligvis kan man tilknytte fotos, men fotoregistreringssystemet er baseret på negativregistrering (dvs. egne optagelser), og meget af det vi har, får vi ind som papirbilleder mange andre steder fra. Det er således muligt, at vi også fremover vil have en del liggende i vore læg, som ikke står i DMI - simpelthen fordi DMI er bedre til at registrere fysiske ting end de oplysninger, som er helt basale for os. Det er noget, vi arbejder på.

Med edb-registreringen har vi fået en mere systematisk behandling af vore registreringer. Vi har været nødt til at afveje, hvilke oplysninger der er offentlige, og især, hvilke der ikke er. Vi har opdaget, at mange genstande kun har de mest nødtørftige oplysninger om størrelse, farve og vægt, og at edb-indtastningen således også er blevet en revision af registreringer, selvom vi på forhånd havde valgt ikke at revidere samlingerne ved denne lejlighed.

En svaghed, vi endnu ikke kan overskue, er, at portal-projektet ikke kan udnytte delta-gerrammen. Det kan simpelthen ikke lade sig gøre, fordi vi har alt for mange personoplysninger af intern karakter. Det betyder, at de mange slægtsforskere ikke kan gøre brug af museerne store samlinger i deres arbejde - og selvom det er meget spredt, ligger der faktisk meget godt.

Fra projektledelsen har vi efter nytår 2002 fået oplyst, at museumssagen slet ikke medtages i det, publikum kan hente oplysninger fra. Det er naturligvis det letteste, men det afskærer folk fra en hel masse relevante oplysninger, som vi ikke lægger ned i beskrivelsen af enkeltgenstandene, fordi de står i sagen. Firma-historie f.eks. Og uden museumssagerne, ingen forskning eller undersøgelser. Det får man selvfølgelig heller ikke gennem Arkibas, men det er faktisk en mangel i arkivernes systemer, at der ikke i det officielle system er noget omkring de undersøgelser, der ligger fra tidligere eller pågår - først når de pakkes sammen og kan indgå som arkivfond, bliver de registrerede.

Portal-projektet har givet anledning til mange overvejelser og drøftelser på Middelfart Museum og blandt deltagerne i øvrigt. Mange nyttige drøftelser, der nok betyder, at Middelfart Museum fremover vil have en større ensartethed i sine registreringer - og at vi ved meget mere om, hvad vore kolleger på museer og arkiver gør. Så allerede inden projektet søsættes, har vi fået mange positive ting ud af deltagelsen. Med det endelige mål i sigte vil Middelfart Museum fortsat gerne deltage i videreførelsen af projektet.

Bilag 1

Konkordans over emneangivelser i Fyns Lokalhistoriske Portal

Emneindgange	DK5 i biblioteksposter	Emneangivelse i Arkibas		Emneangivelse i DMI
Øl	66.84	E 31 33 0		F09 b Brygger <herunder eddikebrygger samt mosteri og mineralvandsfabrik>
Brød	66.81	E 31 16 0 E 31 17 1 E 31 17 2 <i>E 31 17 3</i> E 31 17 4 E 31 17 9		F09 b Bager <herunder også konditor samt brød- og kiksfabrikker>
Andre levned- og nydelsesmidler	66.8 – 66.83 66.86 - 66.87	E 31 13 0 E 31 40 0		
Glas	66.21 76.25	<i>E 36 20 1</i> E 36 20 2		F09 b Glasmager <herunder også glasværk, glasstøber og glassliber>
Keramik	66.23 - 66.24 – 66.25 76.2 – 76.23 76.231 – 76.232 76.235 – 76.236 76.237 – 76.238 76.239 76.24	E 36 10 1 E 36 10 2 <i>E 36 10 3</i>		F09 b Pottemager <herunder også lervare-, fajance- og porcelænsfabrik>
Jern og stål	67.1 – 67.11 67.12 – 67.18 67.2	<i>E 37 10 1</i> <i>E 37 10 2</i> <i>E 37 20 1</i> <i>E 37 20 2</i> <i>E 38 11 0</i> <i>E 38 12 1</i> <i>E 38 12 2</i> <i>E 38 13 1</i> <i>E 38 13 2</i> <i>E 38 13 3</i> <i>E 38 19 0</i> <i>E 38 19 1</i> <i>E 38 19 2</i> <i>E 38 19 3</i>	<i>E 38 21 0</i> <i>E 38 22 0</i> <i>E 38 23 1</i> <i>E 38 23 2</i> <i>E 38 23 3</i> <i>E 38 24 1</i> <i>E 38 24 2</i> <i>E 38 24 3</i> <i>E 38 24 9</i> <i>E 38 25 1</i> <i>E 38 25 2</i> <i>E 38 29 1</i> <i>E 38 29 2</i> <i>E 38 29 3</i>	F09 b Jern- og stålværk F09 b Jernstøber F09 b Maskinfabrik F09 b Metalvarefabrik

		<i>E 38 19 4</i>	<i>E 38 29 4</i>	
		<i>E 38 19 5</i>	<i>E 38 29 5</i>	
		<i>E 38 19 6</i>	<i>E 38 29 6</i>	
		<i>E 38 19 7</i>	<i>E 38 29 7</i>	
		<i>E 38 19 8</i>	<i>E 38 29 8</i>	
		<i>E 38 19 9</i>	<i>E 38 29 9</i>	

Emneindgange	DK5 i biblioteksposter	Emneangivelse i Arkibas	Emneangivelse i DMI
Smedehåndværk	68.2	E 38 11 0 E 38 28 0	F09 b Grovsmed F09 b Klejnsmed
Håndværk og industri i øvrigt	66.2 - 66.28 67.3 67.4 67.5 67.6 68 - 68.06 68.1 - 68.18 68.5 68.6 68.7 68.8	E 32 29 1 E 32 40 2 E 33 19 6 E 33 20 1 E 34 12 0 E 36 99 3	
Personer	99.4	P A/B/C ...	<Navne i ramme 62>

Bilag 2

Skematisk oversigt over projektets gennemførelse

22. april 2002
v/ Michael Nielsen

Kravspecifikation

Formål: Baseret på brugerønsker, ønsker/krav fra de deltagende institutioner og ønsker/krav fra andre professionelle (fra museer, arkiver og biblioteker) udarbejdes en kravspecifikation til systemet.

Status:

Ansøgning	Status
Krav til systemet: der vil blive afholdt en workshop i starten af projektet med deltagelse af relevante personer. Deltagerantallet forventes af være ca. 50. På workshoppen fremlægges de forskellige parter ønsker og krav, samtidig med at andre nationale/internationale initiativer beskrives og om muligt inddrages.	Et brugerinterview med seks deltagere gennemført. Dokumenteret notat: <i>Brugerinterview</i> To workshopper med hver 30 deltagere gennemført i Odense Dokumenteret i notat: <i>Referat fra to workshopper 26/4 2001</i> En heldagsworkshop gennemført på SB Dokumenteret i notat: <i>Referat fra workshop 12/6 2001</i>
Udarbejdelse af brugergrænseflade: Systemudviklingen vil følge metoder til brugercentreret udvikling, dvs. at repræsentanter fra målgruppen inddrages tidligt i projektet. Dette indebærer en seance, hvor brugerne præsenteres for og arbejder med en papirprototype. På basis af brugernes input udvikles et udkast (både grafisk design og funktionalitet) til en brugerflade.	Forslag til brugergrænsefladen blev offentliggjort i juni. Kommentarer er indkommet, og en nye version blev udarbejdet. Brugergrænsefladen er blevet udviklet i løbet af efteråret og vinteren og er løbende blevet internt evalueret af projektdeltagere og andre tilknyttet kredsen omkring projektet. Grænsefalden er desuden blevet testet og evalueret af eksterne brugere i februar 2002.

Materialehåndtering

Formål: Formålet med denne del er at sikre, at en passende mængde materiale gøres tilgængeligt for brugerne.

Metode:

Status for materiale mængde og tilgængelighed varierer for de tre institutionstyper.

Inden for det valgte emne: *håndværk og industri* er status som anført nedenfor:

Ansøgning	Status
<p><i>Arkivmateriale:</i> Projektet vil trække på materiale fra Ringe Lokalhistoriske Arkiv og fra Stadsarkivet. Under håndværk og industri findes op mod 100 arkivposter og 200 billeder i Ringe Lokalhistoriske Arkiv og ca. det dobbelte antal arkivposter og 500-1000 billeder i Stadsarkivet. I ingen af de to institutioner foreligger billederne indskannet, hvorfor dette vil udgøre en del af denne arbejdsopgave.</p>	<p><i>Ringe Lokalhistoriske Arkiv</i> har leveret 85 arkivfonde og 170 billeder til projektet.</p> <p><i>Dalum-Hjallese</i> har leveret 10 arkivposter og knap 100 billeder.</p> <p><i>Stadsarkivet, Odense</i>, har leveret godt 150 arkivfonde (ud af forventet ca. 180) og 400 billeder (ud af forventet ca. 750). Desuden er nogle af posterne beriget med 30-40 trykte erindringer (tekstfiler).</p>
<p><i>Museumsmateriale:</i> Middelfart Museum og Faaborg Kulturhistoriske Museer leverer materiale. Middelfart Museum har 505 genstande registreret inden for det valgte emne – alle registreringerne forefindes på de såkaldte blå kort. Faaborg Museum deltager i Det kulturhistoriske Centralregisters projekt og har alle registreringer på standardiseret form. Som et led i projektet vil disse registreringer blive overført til en database, som følger standardformatet.</p>	<p><i>Faaborg Museums</i> poster til projektet er klar. Museet har leveret 1770 poster, hvoraf knap 1500 poster har tilknyttet fotografier.</p> <p><i>Middelfart Museum</i> har leveret knap 950 museumsposter</p>
<p><i>Biblioteksmateriale:</i> Lokalhistorisk Bibliotek har fundet frem til ca. 600 bibliografiske poster (bog- og artikeltitler), som dækker emnerne "Håndværk og Industri" på Fyn. Disse forventes uden problemer at kunne overføres til en prøvedatabase.</p>	<p>Biblioteket har leveret godt 220 poster. Til 17 poster er der tilknyttet indskannede bogforsider e.lgin.</p>

Systemudvikling

Formål: Formålet er, at udvikle et system, som kan demonstrere relevansen og nytten af et fælles system. Systemet udvikles i denne fase som et centralt system, baseret på allerede etablerede fællessystemer inden for de tre institutionssystemer.

Ansøgning	Status
Der vil blive udviklet en central database, som understøtter det fælles format.. Mapning mellem de forskellige registreringsmetoder vil blive udviklet i det omfang, det er nødvendigt og relevant af hensyn til servicen over for brugerne. Den centrale database vil blive populereet via de decentrale systemer.	Papirudtræk og elektronisk udtræk sendt til SB. Møde med repræsentanter fra DKC og Arkibas. Udtræk fra DMI simpelt. Til Arkibas udvikles et nyt udtræksmodul, som understøtter billeder. Udtræk fra ARKIBAS og DMI gennemført vha. egenudviklede udtræksprogrammer. Udtræk af biblioteksposter er foretaget direkte fra Odense Centralbiblioteks onlinedatabase. Feltdefinition 100 % gennemført.

Grænsefladeudvikling

Formål: Formålet er at udvikle en eller flere indgange, som vil tilfredsstille de forskellige profiler, som i dag besøger biblioteker, arkiver og/eller museer.

Ansøgning	Status
På basis af erfaringerne i forbindelse med udarbejdelsen af kravspecifikationen og i tæt samarbejde med institutionerne udvikles et webbaseret formidlingssystem, som dels giver brugerne adgang til at søge information, dels giver institutionerne mulighed for at "udstille" deres samlinger. Et krav til formidlingsdelen af systemet er, at det kan	Prototype udarbejdet. Evaluering af systemer til decentral vedligeholdelse er gennemført. Brugergrænsefladen er færdigudviklet, men den decentrale vedligeholdelsesdel er ikke gennemført.

vedligeholdes decentralt. En kortbaseret, geografisk søgeflade vil blive forberedt.	Udviklingen af en geografisk søgeflade er udskudt.

Pilotsystem

Formål: Formålet er at undersøge brugernes interesse for systemet ved at stille det til rådighed.

Ansøgning	Status
<p>Tilfredsheden med Webstedet undersøges via brugerundersøgelser, som skal belyse punkter som: Tilfredshed med samsøgning? Er det forståeligt, at bøger blandes med information om ting? Hvordan fungerer brugergrænsnittet? Som optakt til prototypen vil der blive udarbejdet materiale, som vil blive distribueret via oplagte kanaler. Brugere vil blive delt i en række segmenter, hvor de traditionelle arkiv-, museums- og biblioteksbrugere vil være oplagte segmenter. Men også andre segmenter kan komme på tale. For hvert segment vil der blive foretaget en egentlig usability afprøvning, hvor brugere støttes til at løse en række opgaver.</p>	<p>Udvides til også at omfatte udarbejdelse af PR-materiale i forbindelse med pilotforsøget.</p> <p>Projektet overvejer at overflytte dele af støtte til grafik til dette punkt, således at der er økonomi til fremstilling af postere og andet materiale, som kan uddeles</p> <p>Brugersegmenteringen ikke gennemført, men tilfredsheden med web-stedet er belyst vha. interne evalueringer og formelle tests gennemført med eksterne brugere.</p> <p>En spørgeskemaundersøgelse har været under udarbejdelse, men er ikke blevet gennemført pga. tidspres.</p>

Evaluerings og planer for videreførelse

Formål: Formålet er at evaluere projektet og, såfremt det bliver en succes, vi forventer, at udarbejde planer for, hvordan eksperimentet føres videre og udvides.

<p>Metode: På basis af usability rapporten og gennem opsamling af erfaringer udarbejdes en første udgave af en afslutningsrapport. Denne kommunikeres bredt, og der indbydes bredt til et seminar, hvor</p>	<p>Rapporten er færdiggjort og distribueret. Planlægning af seminar er påbegyndt??</p>

resultaterne fremlægges, og hvor alle typer af kommentarer indsamles og indarbejdes i den endelige version.	

Bilag 3

Faaborg Kulturhistoriske Museer

v / Anders Rehde

Siden begyndelsen af 1990-erne har Faaborg Kulturhistoriske Museer registreret indkomne genstande på de danske museers registreringsbase DMI. Sideløbende hermed er tidligere tiders registrering på såkaldte "blå kort" blevet ført ind i DMI med de mere eller mindre sparsomme oplysninger, der fandtes på kortene. I 1999 var samtlige museets genstande registreret digitalt. Herefter er vi gået i gang med en revision af samlingerne. I den forbindelse bliver alle genstande fotograferet digitalt. I midten af 2001 var ca. 1.500 genstande fotograferet på denne måde.

Generelt har museets registrering af genstande gennem alle år været beregnet til brug for museets personale og ikke for et bredere publikum. Normalt vil der være tale om en objektiv beskrivelse af udformning, farver og materiale samt en placering i forhold til tid, sted, socialt miljø og dermed anvendelse, hvis det i modtagesituationen har været muligt. Mængden og kvaliteten af oplysninger på den enkelte genstand er meget varierende.

I forbindelse med portalprojektet har Faaborg Kulturhistoriske Museers hovedopgave været at digitalfotografere museets genstandssamlinger inden for de grupper, der fra starten var udvalgt. I alt har vi fotograferet ca. 1.600 genstande. Sideløbende er de enkelte billeder blevet sammenkoblet med selve registreringen, samtidig med at der er oprettet ca. 1.000 supplerende registrantkort for at gøre basen mere brugervenlig i forbindelse med søgninger.

Museets erfaring i forbindelse med arbejdet har været, at vi i mange tilfælde har en mangelfuld registrering på de genstande, der er kommet ind i museets første år. Desuden fandt vi en del åbenlyse fejl og mangler, som det reelt tog lang tid at finde rede på. På et museum sker mærkningen af genstande, så det ikke skader disse. Dvs. at numre skal kunne fjernes. Her er der et problem med glas, hvis det skal rengøres i vand - så forsvinder nummeret og dermed den umiddelbare identifikation. At finde det rette kort og dermed genstandens rette nummer kan tage timer.

Personligt mener jeg, at det største problem i portalen er, at registrering på arkiver og biblioteker adskiller sig en del fra museers rubricering af genstande. På museet registrerer vi primært efter, i hvilken sammenhæng en genstand er blevet brugt. Et vandglas fremstillet på Odense Glasværk registreres ikke umiddelbart under glasværk, hvis det har været anvendt af præsten i x-købing til at teste altervinen. Så vil det sagligt registreres under religiøst liv. Derfor var det nødvendigt med ekstra 1000 registreringskort. Om det så er nok, vil tiden vise.

En anden meget væsentlig forskel på museernes og bibliotekernes registrering er, at museernes er lavet for museets medarbejdere og ikke for den almindelige bruger.

Bilag 4

Erfaringer fra Lokalhistorisk bibliotek

v/ Inger Ovnbøl

Vi startede med for hver af de aftalte emner at opstille en søgeprofil, der skulle kunne finde de bøger, links, artikler i bøger og artikler fra periodica, der er relevante emnerne. Søgeprofilerne skal sørge for, at alle relevante poster bliver fundet frem enten via emneord, stednavn, personnavn eller DK5 nr. Søgeprofilerne blev brugt til afsøgning i såvel bog- som artikelbasen, og i flere tilfælde afsøgte vi for en sikkerheds skyld også bibliotekets hylder og diverse trykte registre, fordi vi erfaringsmæssigt ved, at en del retrokatalogiseringer ikke registrerer andet end forfatter, titel og udgivelsesår.

Derefter gik vi i gang med at finde ud af, hvilke emneord, sted- og personnavne posterne manglede for at blive mere anvendelige. Dertil var det ofte nødvendigt at have bøgerne i hånden, så en hel del materiale måtte fremskaffes, dels fra Hovedbiblioteket dels fra Statsbiblioteket m.fl. Samtidig måtte vi lære, hvilke marc-felter berigelserne skal lægges ind i, og her ville det have været rart, hvis vi havde haft noget mere erfaring i katalogiseringens svære kunst. Bl.a. har det meget sent i forløbet vist sig, at en posts periodeafgrænsning kan placeres i forskellige felter i marc-formatet, og det har vi ikke været tilstrækkelig opmærksomme på i forbindelse med vores gennemgang af materialet.

Odense centralbibliotek er et af de biblioteker, som har Basis- og Artikelbasekopi. Det har betydet en del problemer med at få lov til at bruge alle marc-felterne i bogbasen og artikelbasen. Det var faktisk først sent i efteråret 2001 de sidste felter blev tilgængelige for berigelse.

Eksporten af de berigede poster var til gengæld enkel, fordi vi kunne fremfinde posterne via fynbib-baserne, og derfra sende dem som "url'er".

Som nævnt er fejlene i forbindelse med datering af indholdet af en post yderst beklagelig. I "historiefyns" oversigtsformat var oprindeligt medtaget udgivelsesåret for materialerne, men dette år har jo ofte ikke meget med indholdet af posterne at gøre. Vi må derfor trøste os med, at perioden afsløres, når brugerne klikker sig frem til at se hele posten.

Når disse fejl skal rettes, skal vi gennemgå alle litteraturposterne igen, for at finde ud af, i hvilket marc-felt vi skal placere oplysningerne, så de bliver entydige og kan trækkes ud til "historiefyn".

Bilag 5

Erfaringer fra Arkiverne i historiefyn-projektet

Dalum-Hjallese Lokalhistoriske Arkiv, Ringe Lokalhistoriske Arkiv og Odense Stadsarkiv

v/ Jens Åge S. Petersen, Odense Stadsarkiv

Temaet håndværk og industri

En nøjagtig afgrænsning af emnet (håndværk og industri) blev diskuteret på flere af fællesmøderne, men aldrig fuldstændig fastslået. Derfor blev det overladt til hver enkelt institution selv at definere, hvilke områder der faldt inden for emnet. Der er således ikke tale om en eksakt defineret afgrænsning, men mere om en fortolkningsmæssig afgrænsning, som kan variere fra institution til institution.

I projektet blev der sat fokus på fem emner, som i særlig grad skulle vies opmærksomhed, nemlig ølbrygning, glasindustri, metalhåndværk og -industri, bageri og papirfremstilling. Naturligt nok har institutionerne, og herunder arkiverne, brugt megen tid på at få netop disse emner repræsenteret i basen.

I kraft af emnets afgrænsning var det muligt for arkiverne at overskue, hvilke poster der skulle udtrækkes til projektet. Der har således ikke været tale om et automatisk udtræk, men derimod om en individuel udpegning af posterne. Det betyder også, at arkivposterne i basen delvist er medtaget ud fra kvalitative hensyn, akkurat som når man står overfor at skulle lave f.eks. en fotoudstilling - der ligger altså mere materiale om emnet på arkiverne, end man kan se i basen.

Selve leveringen af posterne til Statsbiblioteket foregik uendelig let. Metoden - et "print to file-koncept" - er så enkel, at alle kan bruge den.

Registreringer, berigelser og korrektur

Dalum-Hjallese Lokalhistoriske Arkiv og Ringe Lokalhistoriske Arkiv havde som udgangspunkt alt materiale registreret i Arkibas, men brugte alligevel megen tid på at lave korrektur på registreringsposterne. Odense Stadsarkiv havde kun et fåtal af arkivposterne registreret i Arkibas, hvilket indebar et stort identifikations- og registreringsarbejde – større end forventet. Der blev også her iværksat en korrektur i slutfasen, men på grund af tidspresset meget hastig.

Billedscanningerne på Ringe Lokalhistoriske Arkiv (som scannede egne fotos) og på Odense Stadsarkiv (som ud over egne fotos også scannede billeder fra Dalum-Hjallese Lokalhistoriske Arkiv, Middelfart Byarkiv og Lokalhistorisk Bibliotek) blev sat i et effektivt system og forløb uden de store problemer. På forhånd var tekniske spørgsmål om formater og billedopløsning blevet aftalt på fællesmøder.

Arkiverne har forsøgt at berige registreringsposterne bl.a. ved at tilføje flere tekstoplysninger i f.eks. billedbeskrivelsesfelterne, arkivbetegnelsesfelterne eller bemærkningsfelterne i Arkibas. Interne arbejdskoder/betegnelser er forsøgt udryddet. F.eks. siger forkortelsen "FS" ikke publikum ret meget, hvorimod det uforkortet - "Fyens Stiftstidendes Pressefotosamling" - giver større mening. Alligevel kan det ikke skjules, at Arkibas på mange arkiver fortrinsvis opfattes som et internt arbejdsredskab. Hvis registreringsposterne i Arkibas i fremtiden ubearbejdet overføres til postvisninger på Internettet er det nødvendigt med en omstillingsproces i den måde, vi registrerer på i det daglige, hvis vi vel at mærke ønsker, at informationerne fremstår så klare som muligt for brugerne. Det er ikke det saglige indhold, der skal ændres - derimod det sproglige - interne arbejdskoder, forkortelser, alt for knappe beskrivelser bør så vidt muligt undgås. Det er dog en erfaring, som er svær at forholde sig til i en situation, hvor eksempelvis flere tusinde eksisterende (dvs. allerede oprettede) poster skal eksporteres til en Internetdatabase. Her ville det være en uoverkommelig opgave at gennemgå alle poster inden levering.

For alle arkiverne har det været et inspirerende og spændende, men også ressourcekrævende arbejde at deltage i projektet. Som umiddelbar erfaring er det nok fortrinsvis arkivernes registreringspraksis, der har givet anledning til flest erfaringer.